

ירוק עוזר יותר מאדם

מאת בן גולדאקר

גרדיאן

הפיג את הכאב כמעט כפי שהפיגו אותו התרופות האמיתיות.

זהו המפתח לרפואה האלט-רנטיווית. הומיאופתיה היא מה שניתן לכנות "התערבות מורכבת", עשירה מבחינת המשמעות התרבותית ונשענת על תפישות בעלות כוח משיכה כמו אינדיוויזם דואליזם והעצמת המטופלים. אבל כל הטיפולים האלטרנטיביים מציעים גם משהו שחסר מאוד ברפואה המודרנית - הרעיון של בלימת סימפטומים.

רופאים מודרניים הדוגלים בשקיפות מתייעצים עם החולה, מודים שאינם יודעים מה הבעיה ואם התרופה תעזור. לעומתם למטפל האלטרנטיבי יש תמיד זמן כי הוא מקבל באופן פרטי, יש לו תמיד תשובה והסבר מסובך וסמכותי, והוא שומר על פער הכוחות ביחסים בין מטפל למטופל באמצעות הגישה הבי-לעדית שלו לידע המוכר ליודעי ח"ן בלבד. אם זה אינו פטרנליזם רפואי מהנוסח הישן, אני לא יודע מה זה פטרנליזם, והפרדוקס ברור: בעוד שהרפואה המודרנית דוגלת באוטונומיה של המטופלים ובידע והבנה שלהם - השוק מראה שהפטרנליזם הישן במסווה חדש הוא עדיין מאוד פופולרי.

התשובה לשאלה אם רופאים מהזרם המרכזי ירצו לחזור לעבר ולאמץ את תחבולותיהם של המטפלים החלופיים קלה. לא תודה. האדרת הדידקטית הפטרנליסטית, הסמכותית, יוצרת המיסטיפיקציות, היא כיום נחלת המטפל האי-לטרנטיבי וכדי להתעטף בה דרוש משהו שרוב הרופאים אינם חשים בנוח במחיצתו - העדר יושר.

אז נכון שבמקרים רבים הומיאופתיה באמת עוזרת, בתור התערבות מורכבת, טעונה משמעות תרבותית ממותגת, והיא טובה יותר מ"לא לעשות דבר". היא לא טובה יותר מפלסבו משום שהיא עצמה פלסבו בכל תפארתו.

אבל ההומיאופתים עצמם לעולם לא יוכלו להודות בכך. הומיאופתיה וטיפולים דומים יכולים לתפקד רק כל עוד ייעוץ טפו במיתוסים. לפיכך ימשיכו, למרבה המזל, הרופאים, המטפלים האלטרנטיביים והספקנים ללכת כל אחד בדרכו.

מכיוון שבניתי לעצמי קריירה שנייה צנועה מקטילתה של הרפואה האלטרנטיבית (ליתר דיוק, קטילת הפסוודו-רמדע המוניסודוטיה) - אפשר היה, אולי, לצפות שאהיה מרוצה מתוצאות הניסוי שפורסמו ב-"Lancet": מניתוח של 110 מקרים שבהם ניתנו לאנשים תרופות הומיאופתיות, ולמולם פלסבו, עלה כי השפעתן של התרופות ההומיאופתיות לא היתה יעילה מזו של הפלסבו. ברור שזה ממצא חשוב, אבל הוא מחטיא את המטרה.

ניתן בהחלט לטעון שהפלסבו הוא התופעה המעניינת ביותר ברפואה, משום שחשיבותו חורגת בהרבה מעבר לשאלת יעילותן של גלולות-דמה לבנות קטנות; היא עוסקת במשמעות התרבותית הכרוכה בטיפול. הוכח, למשל, שגלולות-דמה ירוקות יעילות יותר בטיפול בחרדה מאדומות, מן הסתם בגלל המשמעות המיוחסת לצבעים הללו.

בה במידה מחקרים הראו שזריקות מי מלח יכולות להוות טיפול פלסבו יעיל יותר מגלולות-דמה; זאת מכיוון שטקס ההיזקה מהווה התערבות הרבה יותר פולשנית, סמכותית ודרמטית. זאת ועוד, ניתוח-דמה שנעשה בשנות ה-50 התגלה כיעיל בטיפול באנגינה פקטוריס לא פחות מהניתוח האמיתי שאליו הושווה. הממצא המדהים ביותר העולה מהמאמר שנכתב בנושא הוא זה שעוסק בדיון בין הרופאים: איש מהם לא הצביע על התגלית המפליאה שלפיה ניתוח דמה בכלל פועל על משהו - ועוד על אנגינה פקטוריס.

תיוג הוא כמובן המפתח ליעילותן של גלולות-דמה. אחרי הכל, שיווק הוא משמעות תרבותית מהונדסת. ניסוי השוואתי בין שתי גלולות-דמה ושתי גלולות אספירין שהוכנסו לחפיסות אספירין ללא שם המותג או שני ארוזות תחת המותג דיספירין, הראה שהמותג על האריזה פועל בגלל העושר האדיר של חומר רקע תרבותי - פרסומות, עדויות מפה לאוזן, התנסויות ילדות - שהאריזה פורטת עליו. השינוי באריזה

המחבר הוא רופא וכותב טור בשם "Bad Science" ב"גרדיאן"

31.8.05 אהא